

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Henrici Canisi[i] Noviomagi, Belgæ, Jn Academia
Ingolstadiensi SS. Canonum Profess. Ordinarii & Primarii,
Opera Quæ De Ivre Canonico Reliqvit**

Canisius, Heinrich

Coloniae Agrippinae, 1662

In Cap. Fraternitatis 17.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62169](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62169)

putari, quod scilicet falsò deposita sint, vel contraria, vel impertinentia, trahi non debet ad ipsas personas testium, quæ post publicata eorum testimonia amplius refutari non possunt, tamquam antè ab utraque parte probata: dum ad iuramentum admitterentur. Exceptis tribus casibus, qui habentur in *c. Praesentium*, hoc tit. Primus est, ubi pars offert iuramentum malitiæ, hoc est, quod jurare velit, se non malitiosè opponere

contra personas testium. Secundus est, si ante publicationem testimoniorum protestatus sit se reservare exceptiones suas contra testes. Tertius, si probare potest, se exceptiones suas, quas jam præterit contra testes, antea non habuisse. Quamvis in Camera imperiali praxis d. o. *Praesentium* non observetur, quæ contra personas testium etiam publicatione factâ indistinctè obijci-
tur. Gail. d. *Obstio*, in fine.

In Cap. Fraternitatis 17.

SUMMARI A.

1. Summa & casus Cap. hujus.
2. Ordo iudicij instituenti.
3. Conclusio in causa quot modis fiat.
4. Terminus ad probandum an & quando protrahi possit.
5. Appellationis à sententia definitiva vis & effectus.
6. Exceptiones in priori instantia proposita an de novo probari possint.
7. Testis iuratus deponere debet.
8. An si iuret post depositionem valeat testimonium.
9. Nobilitas in Bohemia, Austria & Bavaria sine iuramento corporali deponunt.

Hæc Decretalis, censore Baldo hic in pr. elegans, utilis & subtilis est, cujus & sententiam ipse in hanc summam contraxit. In causa appellationis, etiam si antè in prima instantia, id est, iudicio, conclusum sit, & renuntiatum ulteriori productioni testium, licitum est super novis articulis tam alios testes, quam veteres producere. Facti species hæc fingatur. Sempronius ex causa mutui conventus à Titio adierit se huic mutuum solvisse: cujus probandi causâ testes produxit, & utrimque factâ renuntiatione ulterioris probationis, fertur sententia contra Sempronium. At hic appellat ab hac sententia, omittitque exceptionem solutionis, recurrit ad aliam exceptionem pacti de non petendo, vel iurisjurandi à se præstiti, quod nihil deberet, eamque exceptionem coram Iudice appellationis opponit Titio. Quæritur igitur, an ad probandam hanc novam exceptionem testes produci possint, non obstante renuntiatione testium in priori instantia facta. Cui respondet hic S. Pont. quod non solum Sempronius novos testes, sed & veteres, quibus ad probandam solutionem antè usus fuerat, inducere possit, præstito tamen à testibus iuramento.

Ut autem decisio hujus Cap. plenius cognoscatur, quædam aliter repetenda sunt, quoad iudicii ordinem: qui hic est, ut post citationem factam reo libellus offeratur, qui actoris petitionem contineat, *Auth. Offeratur C. De hinc contest.* Deinde præstetur satisfactio, præsertim a reo, quod in iudicio usque ad finem litis perseverabit, ne tergiversando eludat iudicium, & sed hodie *Instit. De iurisdictionib.* A qua tamen reus relevatur, si bona immobilia possideat, ex quibus satisfieri possit actori, l. *Sciendum* 15. D. *Qui satisfacere cog.* Tertio, ut exceptiones declinatoriæ Iudicis, hoc est, contra personam Iudicis, ante omnem actum iudiciale opponantur: aliàs censetur reus in Iudicem consentire, & prorogare eius iurisdictionem, l. *fin. C. De exceptionib.* Quarto, ut fiat litis contestatio per contradictionem rei conventi, simpliciter negantis factum, quod proponit actor in libello suo. Quinto, ut post litis contestationem præstetur iuramentum calumniæ, si à parte petiti fuerit, quod scilicet actor non calumniandi animo agat; & e contra reus, quod putet se iuste resistere actori, opinione iuris sui, l. 2. *Quis iuratus.* *Id. C. De iur. jur. propter calum. juncto c. 1. §. 1. eod. tit. in 6.* Hinc sextò devenitur ad probationes, ad quas inducendas datur à Iudice dilatio. *Id. tit. sup. C. in C. de dilat.* quæ elapsâ, si probationes factæ sint, potest altera pars instare, ut fiat earum publicatio, idque in eum finem, ut si forte quid sit, quod reus redarguere potest, id opponat, *c. In causis* 16. *hoc tit.* Denique ad conclusionem in causa proceditur, id est, finis imponitur omnibus probationibus. † Quæ conclusio tribus modis fit; aut per renuntiationem partium, quando dicunt se nihil amplius habere quod proponant, ac proinde se concludere in causa, idque communiter solet fieri: aut quando à lege vel statuto certus

termini.

terminus probationis constitutus est, quem transgredi non licet; nam ejusdem termini lapsus loco conclusionis habetur. Felinus in cap. Cum dilectus num 10, inf. De fide instrum. veluti in l. Propevanam C. De judiciis. Tertio fit conclusio in causa, cum ipse iudex expressè præfigit terminum ad probandum; nam & tunc exacto termino iudex pronuntiat, in causa conclusum esse. Cujus hæc ratio est, † quia terminus ad probandum datus est peremptorius, neque amplius quam semel regulariter conceditur in causis civilibus, l. 1, C. De dilationib. Et l. fin. D. De feriis. In causis criminalibus duæ dantur dilationes actori, & tres reo, d. l. fin. Itaque conclusione in causa factâ ad sententiam proceditur: hinc ad appellationem, & demùm ad executionem sententiæ. Quæ hic breviter præmittere volui, latius verò persequitur Maranta, in Praxi sua de ordine judiciorum p. 6, And. Gail. lib. 1, Observ. 48, cum seqq. Vide, si placet, Summam meam lib. 4. De judiciis, cum tii seqq.

Præterea in textu nostro, dum ibi appellationis mentio fit, intellige de appellatione, quæ fit à definitiva sententia: cujus ea vis est, quod per eam omnia acta prioris instantiæ in pristinum statum reducantur, usque ad tempus litis contestatæ, quasi sententia lata non fuisset, l. Ita demùm 13 Et ibi Bart. C. De procuratorib. Ut hinc quæ in prior instantia proposita non sunt, vel non rectè probata, proponi vel probari possint in iudicio appellationis, c. Cum Ioannes 10, inf. De fide instrum. l. Eos qui 6, §. si quis autem C. De appellationib. Et l. Per hanc 4, C. De temporib. appellat. Quare simul quoque rescinditur conclusio in prior instantia facta, & novæ exceptiones in iudicio appellationis rectè inducuntur, per hunc textum.

Sed quæsitum est, an ea exceptio solutionis, quæ in priori iudicio agitata fuit, rursus in iudicio appellationis tractari & probari possit. In qua re etsi addubitare videatur Panormit. in c. Cum venisset 25, num 3, hoc tit. tamen certius est, quod non possit, si testimonia prioris instantiæ cognita fuerint, ac proinde subornatio timeatur, ut diximus in c. In causis sup eod. præterquam si appellans velit solutionem antè se allegatam, probare per instrumenta. Nam cum in instrumentorum productione nullius subornationis periculum sit, semper eorum productio admittitur, in quavis iudicii parte, donec in causa rursus conclusum sit, c. Cum dilectus 9, inf. De fide instrum. Adde Gail. lib. 1, Observ. 105.

Quod verò in fine hujus Cap. subjicitur, ut testes, qui ad articulum novum probandum adsumuntur, prius jurare debeant, id eò pertinet, † quod nullus testis ad ferendum testimonium antè admitti possit, quàm juraverit, cujuscumque etiam sit dignitatis, aut probitatis, c. Nuper 5, hoc tit. l. Iurandi 9, C. eod. nisi pars adversa ei remiserit juramentum, c. Tuus quæstionibus 9, hoc tit. cum tantummodò ejus interfit, juramentum, imò & ipsum testimonium præstari, l. penult C. De pactis. Exceptâ causâ matrimoniali, ubi de matrimonio separando, vel conjungendo agitur: quia hoc casu non tantùm remitti non potest juramentum testi, sed & ex officio cogi potest testis à iudice, ut & juramentum & testimonium præstet, propter necessitatem, de quo eleganter Glossa & Felinus in d. cap. Tuus

Sed quid si testis non antè, sed post dictum testimonium præstet juramentum, ut memini me aliquando in facto vidisse, anne valebit hoc testimonium? Quod vix videretur, propter textum nostrum in fine Et in d. l. Iurandi in princ. & communiter receptum esse apud Doctores, testatur Felinus in c. De testib. 29, num 5, h. t. tum quia id postulat natura & ordo judiciorum, ut scilicet testes primò jurent & deinde deponant: tum quia antea jurans rectius videretur dicturus veritatem, propter juramenti religionem; sed postea jurans non item, ob verecundiam, si quid forte tempore juramenti mutare velit. Nihilominus contra censent Baldus & Gaspar Calderinus relati à Felino ibid. quod scilicet subsistat & hoc testimonium, dummodò incontinenti juratum fuerit post testimonium: ut & receptum esse in Camera Imperiali tradit And. Gail. lib. 1, Observ. 102, num 9. Et ratio est quia ea, quæ incontinenti fiunt ipsi & sui inesse putantur, l. Iuris gentium 7, §. quimò D. De pactis Et l. Petrus 27, C. eod. Neque movet prædicta ratio, quia cum testis seiat se cogendum esse ad juramenti præstationem, præsumitur omnimò ut juramenti subsequenti depossesse.

Postremò hic observandum est, quod in Bohemia, Austria & Bavaria consuetudine indutum sit, ut Nobiles sine corporali juramento per scripturam obfirmatam testimonium rectè dicant, teste eodem Gail. d. lib. 1, Observat. 110, in fine, cum aliàs præsentia testium, eorumque juramentum requiratur, ut antè dictum est, & est textus in l. 2, Et l. 3, D. hoc tit.